

Bezsenyi Tamás

AZ ERŐSZAKOSSÁG TEREI A KÉSŐ KÁDÁRI JÓZSEFVÁROSBAN

Karatés Attila mint többszörös határsértő bűnügye

A rendszerváltás időszakában a józsefvárosi vagányok mint beláthatatlan múlttal rendelkező, különféle helyekről származó személyek úgy váltak jelentőssé, hogy látszólag komoly kihívást támasztottak az erőszakosságot vagy éppen feltűnőséget szimbolizáló városi színterekről nézve. A késő Kádár-kori Magyarországon több normasértő, erőszakos elkövető úgy vált megmutathatóvá, hogy egy-egy bűnügy vagy éppen botrány megoldása során az értelmiségi befogadó szembesült valamilyen karrierbűnözői magatartással. Ezek a személyek a fővárosban adott esetben illegális cselekményekben is érintett személyek voltak. Szemléletes példa erre az 1980-as évek végén a jelen szöveg alapjául szolgáló ügy, amelynek köszönhetően a Rákóczi tér környékén működő bűnügyi informátorok szerint „gyakran lejár egy négy-öt fős cigány banda, akik terrorizálják az embereket, az egyiket látásból ismerem, valamilyen Attilának hívják és teakwondó edző állítólag. »Karatés Attilának« is nevezik.”¹ A Fred fedőnevű ügynök egyéb jelentései alapján feltehetően futtatóként jelentkezett az említett személy a Józsefváros szívében, noha Karatés Attila karakterét minden valószínűség szerint semmilyen bűnözői csoport nem vette védelmébe, hiszen a jól kitapintható erőszakos létezésével nehezítette meg, részben lehetetlenítette el az utcai prostitúciót. A fent említett „Karatés Attila” személye példaként szolgál az erőszakos cselekményekre a józsefvárosi normasértő mikrokozmoszban, miközben a levéltári anyagok alapján Pieter Spierenburgnak az ügynevezett érzékenyítő koncepcióját láthatjuk igazolva. Az ügynevezett „sensitizing concept” mint releváns társadalomtudományi fogalom olyan sajátos szenzibilis fenomént jelent, amely tartalommal telíti meg az alapvetően hétköznapi erőszakot részben idealisztikus elvárásokkal, valamint koncepcionális jellemzőkkel. Jelen szövegben Spierenburg szenzibilis fenoménja alapján arra keressük a választ, hogy lehetséges-e olyan

1 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Kivonat „Fred” fn. tmt. 1986. december 18-i jelentésből, 15. [A szövegben idézett dokumentumok több elütést, hibát is tartalmaznak, ezeket szövegghűen közöljük. – a szerk.]

normasértés, egyértelmű deviancia, amely sajátos megnyilvánulási formája, erőszakossága alapján elvárást, szabálykövetést eredményez.

A nyilvános térben, a késői szocializmusban elkövetett erőszakos események értékelése olyan kérdésekhez vezet, amelyek önmagukban mutatják meg a társadalmi cselekvés repertoárját, valamint az állam által támogatott erőszak legitimitását. A szocialista mindennapok miatt a nem állami szereplők erőszakosságának a megfékezése érdekében lehetett megmutatkozni.² Sabine Rutar a késő szocialista térben a nyílt erőszakot úgy kontextualizálta, hogy: „a nyilvános szférában elkövetett erőszak politikailag átértékelhetővé vált.”³ Rutar megközelítése kifejezetten a hidegháború kései időszakában a szovjet érdekszféra szatellitországaira voltak érvényesek, vagyis a klasszikus autokratikus, sztálinista kontrollt jelképező rezsimek távol álltak ettől. Az adott szocialista rendszeren belül létező politikai berendezkedés értékes kulcsokat kínált az erőszak, a konfliktusok és a társadalmi normák kialakulásához és azok elfogadásához mint a nyílt erőszak megértéséhez.⁴ A következőkben Karátés Attilának, a középső-józsefvárosi vagánynak a tevékenysége mellett megismerkedünk állandó barátjával, Szabados Pál egykori ökölvívóval is. Közösen változtatták kísérleti tereppé a nyilvános tereket mint a normasértő tevékenységnek azt a határsértő működését, amelynek keretében a szabályok áthágása egyben fegyelmező, normát elváró működést is jelöl.

Karátés Attila bűnügye

Józsefváros Rendőrkapitánysága 2231/1987-es bűnügyi számon operatív felderítést hajtott végre, amely szigorúan titkos minősítésű maradt egészen a rendszerváltásig. A titkos nyomozást 1987. március 25-én indították meg, majd még ugyanennek az évnek az őszéig, szeptember 25-ig tartott. Bucsi László rendőr törzsszászlós folytatta le a nyomozást, akinek fel kellett vennie a kapcsolatot Csaba József rendőrnyomozóval, aki zászlós rendfokozatban a prostitúciós kérdésekkel foglalkozott a kerületben. Bucsi azt jelentette, hogy operatív feldolgozást nyitnak

2 Pieter SPIERENBURG, *Violence: Reflections about a Word = Violence in Europe. Historical and Contemporary Perspectives*, szerk. Sophie BODY-GENDROT – Pieter SPIERENBURG, Springer, New York, 2004, 13–25.

3 Sabine RUTAR, *Violence in Late Socialist Public Spheres*, *European History Quarterly* 2015/2., 205.

4 *Uo.*, 205–214.

azoknak a fiatalkorú és gyermekkorú személyeknek a felkutatására, akik a Józsefvárosban a Rákóczi téren és környékén prostitúciós tevékenységet folytatnak.⁵

A nyomozás sikeres lefolytatása érdekében a BRFK II/I-1-/C. alosztályon Balla István rendőr hadnagynak az operatív hálózati munkához fűzött megjegyzéseit és meglátásait is felhasználták. A fent említett szervezeti egység a BRFK Erkölcsrendészeti Alosztályáért volt felelős, amelynek a vezetője a rendszerváltás idején Gyóni Pál rendőr őrnagy volt, miközben Balla főhadnagy a vezetőjét segítette. A rendszerváltást követő évtizedben az ORFK Bűnügyi Főigazgatóságán a Vagyonvédelmi Alosztályt először az öngyilkosságot vállaló dr. Papp László alezredes vezette, 1994-től pedig Bucsi László őrnagy rendfokozatban végezte ugyanezt a munkakört.

Eredetileg az 1986-os év végén, december 18-án rendelt el operatív adatgyűjtést a VIII. kerületi Rendőrkapitányság 04-84/1986. bűnügyi szám alatt, amely eredetileg is a kiskorú és fiatalkorú prostituáltak szűrésére szolgált volna a Rákóczi téren és környékén. Bucsi törzsszázlós úgy fogalmazott, hogy az operatív adatgyűjtésből feldolgozássá azért minősítették át az ügyet, mivel: „a folyamatos felderítés érdekében egy esetben meghosszabbítottuk, azonban az eltelt időszakban további olyan érdemleges adatok jutottak tudomásunkra, amelyek ellenőrzése a rendelkezésre álló időben nem megoldható”.⁶ A későbbi sikeres nyomozás lefolytatása érdekében a BRFK józsefvárosi rendőrei „Gyöngyvirág” fedőnéven operatív feldolgozását rendelték el. A Bűnüldözési Alosztály vezetőjének aláírását követően egészen a Bűnügyi Osztályvezető jóváhagyásával lehetett megindítani ezt a titkos nyomozást, amelyet a következő év február 18-án további egy hónappal meg is hosszabbítottak, mielőtt az operatív nyomozati munka a következő fázisba lépett volna.

Az eredeti operatív adatgyűjtéshez szükséges alapvető információk abban öltöttek testet, hogy:

a Budapest, VIII. ker., Rákóczi téren és környékén, továbbá, az ún. Gépkocsis-soron, valamint a bűnügyileg fertőzött szórakozóhelyeken gyakran megtalálhatóak olyan személyek, akik prostitúciós,

5 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Kivonat: "Fred" fn. tmt. 1986. december 18-i jelentésből, 2.

6 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Kivonat: "Fred" fn. tmt. 1986. december 18-i jelentésből, 3.

kitartotti, kerítői, illetve hasonló egyéb kapcsolódó törvényellenes tevékenységet folytatnak, és könnyebb pénzhez jutásuk érdekében gyakori esetekben keresnek olyan tapasztalatlan és büntetlen fiatal és gyermekkorúakat, akiket különféle módon rávesznek és kényszerítenek prostitúciós és egyéb jogellenes tevékenységre, majd ebből anyagi hasznot húznak.⁷

A korabeli titkos nyomozás, a konkrét „Gyöngyvirág” feldolgozás keretében már a kezdetektől hiányoztak a kiskorú, illetve fiatalkorú prostituáltakra vonatkozó tudásformák, így nem meglepő módon Bucsi törzsszázlós a józsefvárosi területen úgy ítélte meg a helyzetet, hogy az informátorok teljesen másról adtak beható képet, mint amire vonatkozóan a titkos nyomozás, az operatív feldolgozás meg lett nyitva. A Fred fedőnévvel ellátott titkos munkatárs 1986. december közepétől egyfelől információkat adott olyan prostituáltakról, akik cigányokkal járnak el üzletbe, vagyis alacsonyabb társadalmi státuszú egyénekkkel, olcsóbban is hajlandóak prostitúciós szolgáltatást nyújtani. Az árverseny ilyen értelemben való lerontása leginkább abban öltött testet, hogy az alacsony árhoz kialakult egy olyan elkövetői kör, amely kifejezetten terrorizálta a kuncsaftokat, a keresleti oldalon megjelenő családokat, személyeket. A Fred fedőnév mögötti személy egy alkalommal úgy nyilatkozott, hogy: „a Budapest, VIII. kerület, Rákóczi térre gyakran lejár egy négyöt fős cigány banda, akik terrorizálják az embereket, az egyiket látásból ismerem, valamilyen Attilának hívják és teakwondó edző állítólag. »Karatés Attilának« is nevezik. A törzshelyük a Baross utcában van a Kisbaross eszpresszóban, este 22-23:00 óra felé szoktak ott lenni...”⁸

A későbbiekben ugyanez az ügynök arról adott jelentést, hogy Karatés Attilát majd minden este a Szamovár étteremben látják, noha legalább egy nővel közösen jár le a térre egy Zsuzsa nevű nő, aki fehér bundában jelent meg az utcán este a *rodázás* (utcai prostitúció) elején. A BRFK II/I-1/C. Alosztályról Bárdos Ferenc rendőr őrnagyot keresték fel, aki a rendszerváltás idején az említett szervezeti egységnek, vagyis az erkölcsrendészetnek a vezetését látta el. A központi szerv igénybevételét utólagosan az indokolta, hogy így a már bejáratott informátor, Fred elmondja, hogy Karatés Attilát az általa úgymond futtatott

7 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Kivonat: “Fred” fn. tmt. 1986. december 18-i jelentésből, 5.

8 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Kivonat: “Fred” fn. tmt. 1986. december 18-i jelentésből, 15.

nővel együtt még korábban kitiltották a fővárosból, ezért lehetséges, hogy kizárólag az esti órákban jelennek meg a józsefvárosi utcákon. Ugyanezen fedőnevű titkos munkatárstól származik azon értesülés, hogy a Karatés gyerekkori barátságot ápol a „Kisbozsó” becenevű, VIII. kerület Dobózi utcában élő egykori ökölvívóval, aki a rendszer-váltás idején két kiskorú gyermeket nevelt.⁹

A Fred fedőnév mögött álló személy minden valószínűség szerint a tereken való megjelenése alapján úgymond striciskedésből tarthatta el magát, amelyből származó bevételét a titkos munkatársként kapott informátori díjazásával egészíthette ki. Elmondása szerint megtudta, „hogy a fehér bundás Zsuzsa nevű lány és a férje (ti. Karatés Attila) intézeti lányokat szednek össze és a kisbozsóhoz viszik fel aludni, majd kiviszik őket a térre, a Zsuzsa is intézetben nőtt fel, ha igaz, a Bányában”.

Fred nőket futtató tevékenységére utal, hogy beható információkkal rendelkezik arról, hogy egy-egy női prostituált a késő Kádár-korszakban mekkora összeget tud magának kiharítani havi szinten. A minden este fehér bundába beöltöző Zsuzsa nevű nő saját elmondása szerint azért nem akart vidékre menni, mivel a fővárosban lehetősége van átlagosan 80 ezer forint megkeresésére, amelyhez képest a kisebb településeken való érvényesülése szinte könyörödománynak tűnhet. Frednek minden valószínűség szerint Bucsai László rendőr törzsszászlós operatív feladatot is adhatott, hiszen a beszámolójának a végén megemlékezik arról, hogy a Zsuzsa nevű nőt megpróbálta rávenni, hogy költözzön át inkább hozzá szembe, a Szamovárnál minden este Karatés Attilával való közös feltűnés helyett.

A nyomozás során előállították közveszélyes munkakerülés és tiltott kéjelgés miatt Horváth Jánosné, aki ugyan bejelentett lakosként a ferencvárosi József Attila lakótelepen él, mégis a Mátyás tér és a Tavaszmező utca sarkán tartózkodott napjában többször hosszú órákig. A vele szembeni kihallgatás alapjául éppen az szolgált, hogy vajon nem tűnt-e fel Horváthnének, hogy a vele együtt az utcán tartózkodó személyek mind prostituált tevékenység felvállalása céljából maradtak kinn. Horváthné született Kunyicza Zsuzsanna férje hidegburkoló kispárosként kereste a kenyerét, miközben a nő egy barátnőjével való találkozáját követően, éppen az igazoltatása időszakában, napjaiban döntött úgy saját elmondása szerint, hogy munkahelyet vált, ezért nem volt éppen aktuális bejegyzés a munkakönyvében.

9 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Kivonat: “Fred” fn. tmt. 1987. január 28-i jelentésből, 23.

A későbbi kihallgatások során egyértelműen kiderült, hogy Kunyicza Zsuzsanna rendszeresen lejárt a Mátyás térre ismeretlen férfiakkal pénzért ismerkedni, mivel a férje éppen a sorkatonai szolgálata miatt vidéken állomásozott. A kihallgatási jegyzőkönyvet 1987. március 21-én vették fel, az akkori Pogány József, mai Víg utca 26. szám alatt található kerületi kapitányságon. A harmadik emeleten található bűnügyi nyomozók irodái közül a 319-es szobában, este nyolc óra-kor kezdte meg vallomástételét Horváth Jánosné, született Kunyicza Zsuzsanna, aki mint foglalkozás nélküli, hiába lakott a József Attila lakótelepen található lakásában, ám tartózkodási helye a Makarenkó utca 27. szám alatt állt. A Mátyás tér és a Tavaszmező utca sarkán jelent meg, ahol a férjétől függetlenül a Baross utca és a Horváth Mihály tértől nem messze, a Baross eszpresszó közelében vált el. A közelben megke-reste a Nagyuvaros utcában az egyik ismerősét, aki a Józsefvárosban a Szigony utca 2/a-nál lakott, az úgynevezett többemeletes panelház VIII. emeletén. A kihallgatást Bucsi megbízásából Mizó Gyula rendőr törzsszázlós végezte el, akinek köszönhetően az alábbi információkat tudtuk meg a nőtől:

Feltett kérdésre előadom, hogy a férjem nem úgy, mint azt előbb félretevésképpen előadtam, dolgozik, hanem katona, 1987. február 23-án vonult be. Most lesz az esküje, és 28-án jön haza. Előadom, hogy 1986. december elejétől folyamatosan lejárok a Mátyás tér, Tavaszmező utca sarkára, férfiak ismeretséget, szexuális kapcsolatért anyagi ellenszolgáltatásért bármire szüksége van, biztosítani tudja, délutánonként hetenként két alkalommal, úgy, hogy ő ne tudja meg, lejártam, elmentem a gépkocsival rendelkező férfiakkal. Ez úgy történt, hogy a jelenlegi előállításom helyén leállt mellém egy kocsis és megkérdezte, hogy mennyi. Én mondtam, hogy 1000 Ft-. Akinél ez az összeg jó volt, azt elvitték, pontosabban annak a kocsinak Dugonics utca, Kálvária utca környékére, oda, ahol sötét volt. Ott a férfiakkal, óvszerrel közösültem. Tőlük a közösülés előtt meg is kaptam az 1000 Ft-ot.¹⁰

A fenti vallomási jegyzőkönyvrészlet nem pusztán etnográfiai részletes-ségű képet szolgáltat az olyan informálsan meghatározott prostitúciós ákról, amelyek a Józsefvárosban érvényben voltak a rendszerváltás

10 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Meghallgatási jegyzőkönyv, 1987. március 21-én, Horváth Jánosnéval szemben, 32.

előtti években, hanem rámutatott arra is, hogy mely utcákon és milyen módon történt az utcai prostitúció. Mizó törzsszászlós úgy kérdezte ki Kunyicza Zsuzsannát, hogy abból nem pusztán az említett informális praktikák mutatkoztak meg, hanem annak a kitapintható félelme is, ha ezen tevékenységére az élettársa rádöbben. Egykori, illetőleg potenciális erőszakos tettekről nem is kellett számot adnia Kunyicza Zsuzsannának, hogy a fenti idézetből kibontható legyen a férfiakkal szembeni félelem a részéről.

Karatés Attila veszte

A Viktor fedőnevű titkos munkatárs mint feltehetően szintén strici feladatkörben alapvetően a józsefvárosi utcai kártyapartikban tevékenykedő olyan személy, aki először próbált „Karatés Attilának” nem pusztán a verekedéséről beszámolni, hanem olyan áttételes tudást is továbbadni, ami alapján a karakter státusza is kirajzolódhat. Viktor úgy fogalmazott, hogy „hallottam, hogy egy milliomos kurvát szedett össze, akinek a szülei külföldön dolgoznak, állítólag egy Mitsubishi is eladott már vele, és jelenleg is abból él meg. Tudom, hogy a Karatésnak nagyobb betörők előtt is neve van, félnek tőle, mert nagyon jól verekszik, de komolyabb balhékat nem tud megcsinálni, nincsen hozzá esze...”

Az erőszak terei közül egyértelműen a közterületi nyomásgyakorlás sajátos módjával élt, ami a hatalom és a félelem argumentációs mezejében úgy testesül meg, hogy amennyiben az erőszak végső soron ráérős marad, akkor az átalakul hatalommá.¹¹ Talán egyedül Dürrenmatt úgynevezett antidetektívregény-toposzának, a szerencsének a beemelésével magyarázható a szerencsés nőtársak kiválasztása, miközben az erőszakosságát már ennél sokkal tisztábban láttató strukturális indítékok mozgathatták, hiszen az alvilági rétegződésben a betörők alapvetően a stricik felett helyezkednek el, egyfelől technikai tudásuk, másfelől másoknak való kitétségük hiánya okán, mert a betörők a futtatókkal szemben sokkal inkább saját szerencséjük kovácsai. Talán ennek is köszönhető, hogy a „Gyöngyvirág” néven megindult titkos nyomozást névleg hiába kezdeményezték a gyermek- és fiatalkorú prostituáltak utcai jelenlétének visszaszorítására, hisz amint látható, gyakorlati szinten egyértelműen a Karatés Attilával szembeni feldolgozássá avanszálódott,

11 Jörg BABEROWSKI, *Az erőszak terei*, ford. Győri László, Európa, Budapest, 2019, 250.

amelyben a lányokat futtató informátorok meghatározó szerepet kaptak. A stricik részben jelentőségük, esetleg az világi megbecsülési rendben a betörők alá eső nivójuk okán vetették ki maguk közül az egyetlen olyan nonkonform stricit, Karatés Attilát, aki viszont meghaladta ezeket a fenti elvárásokat. A Fred fedőnevű titkos munkatárs úgy fogalmazott, hogy: „Tudomásomra jutott, hogy a »HÓHÉR« gúnynevű betörőkirály, Reidinger felajánlotta a »Karatés Attilának«, hogy testőr legyen mellette. A múlt héten a Fórum Szállóban beszéltek erről, de azt nem tudom, hogy megegyeztek-e valamiben...”

Bucsi László felvette a kapcsolatot Tichi Mátyás rendőr főhadnaggal, aki a BRFK Bűnüldözési Osztályán a „HÓHÉR” gúnynevű Reidinger Jánossal, Budapest, VIII. kerületi lakossal kapcsolatban érdemi adatokkal rendelkezik, illetve operatív felderítés alatt áll náluk.¹² „Karatés Attilával” kapcsolatos anyagok kivonatát nem kérte, megállapodtunk, hogy a személy felmerülésekor értesít bennünket a tényekről és a személy pontos adatairól is.

Hadas Miklós a Kádár-korszakból származó férfitoposzokat vizsgálva jutott arra a következtetésre, hogy az értelmiségi kategóriának az öndefiníciója nincs összhangban ugyanennek a csoportnak a társadalmi küldetésével.¹³ Lakatos Attila ugyan összesen 8 osztályt végzett még Sátoraljaújhelyen, mielőtt a fővárosba költözött volna, részben saját melós, a Kádár-korszak tipikus betanított fizikai munkás háttere nem állt összhangban azzal, hogy magát a kortárs ideológiai tudástermelés alapján új uralkodó osztályként kellett volna elképzelnie, aki számára a szocialista Magyarország lényegében készült, mégis erőszakos tettei arra mutatnak rá, hogy sohasem lakta be a melós lét kényelmét érzelmileg, hanem azért erőszakosan, inkább folytonosan cél és megfontoltság nélkül küzdött. A józsefvárosi rendőrök számára jól ismert bűntársával, az egykor jobb sorsra érdemes bokszolóval, Szabados Pál¹⁴ segítségével a rendszerváltás éveiben a középső-józsefvárosi tereket szinte kivétel nélkül rettegésben tudta tartani. A vele kapcsolatos titkos nyomozás elsősorban a Horváth Mihály térre, a Rákóczi térre, illetőleg a mellette lévő, Salétrom utcai gépkocsisorra fókuszált.¹⁵ A gyakorlatias szempontokat megmutató rendőrségi figyelem olyan szer-

12 B.I., *Drága bárholgyek, kitarított férjek*, Esti Hírlap 1982. április 21., 12.

13 HADAS Miklós, *Férfitoposz a kádári Magyarországon = Uő., A maskulinitás társadalmi konstrukciói és reprezentációi*, MTA, Budapest, 2009, 160.

14 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás. Adatlap személyi igazolványhoz, 1987. szeptember 25-én, 79.

15 BFL VI.14.c.1. 2231/1987. op. feld. Szigorúan titkos nyomozás.

vezeti érzékenységet jelentett, amelynek tükrében nem voltak véletlenek a fenti városi terek, hiszen jobbára az utcai prostitúció izmosabb jelenléte miatt ott vált problémássá Karatés Attila esetleges feltűnése. A józsefvárosi rendőröknek illetéknéppen kevésbé volt kérdéses, ha a Mikszáth téren, illetve a Lőrinc pap téren feltűnt volna az erőszakosságáról és hatékony taekwondotudásáról ismert kérdéses figura.

Karatés Attila cimborája, a megbélyegzett egykori ökölvívó

Karatés Attila a rendszerváltás kori Józsefvárosban rendszerint együtt mozgott Szabados Pállal, akivel kapcsolatban a bűnügyi etnográfia különféle úgynevezett kútforrásai egyaránt jelentékeny személyként emlékeznek meg. Tasnádi Péter mint a Damjanich utcában nevelkedett későbbi maffiózó,¹⁶ illetve Nyers Péter józsefvárosi csibész¹⁷ egyaránt őrizték Szabados hihetetlen erőszakosságának és tettekrekészségének az emlékét. Egykori bűnözőkkel készült interjúk alapján tudható, hogy Szabados a késő kádárista Budapest akkor legelőkelőbbnek minősített prostituáltjaival szoros kapcsolatot ápolt. Szabados önmagában részben ez alapján is Lakatos Attilához hasonlóan teljesítette a Spierenburg-féle „sensitizing concept” formátumot, noha ennek minden valóságosságát az alábbi sportolói karrierjével lehet egyértelműen alátámasztani.

A Magyar Ökölvívók Szövetsége 1966-ban Szabados Pál ifibokszolóval szemben fegyelmi eljárást kezdeményezett. A tárgyévnben több alkalommal a Népsport hasábjain¹⁸ is bíralták a fiatal sportolót, noha ez a bírálat valóban kemény észrevételeket tartalmaz. A Budapesti Építők csapatát erősítő ökölvívó ügye miatt az ökölvívó közösség többek között a fegyelmi bizottságot megalkuvónak tartotta, mondván, ez a Szabados ügye miatt összehívott szervezeti egység nem védte meg a bírói testület tekintélyét, illetve annak becsületét. A fővárosi ökölvívósporton belüli purparlé alapját az szolgáltatta, hogy 1966 elején Szabados Pállal szemben rendkívül enyhe ítéletet hozott a Magyar Ökölvívók Szövetsége.¹⁹

Összességében két hónapra tiltotta el, noha az adott versenybíró-ságot állítólag minősíthetetlen hangnemben és hangsúlyozásban sér-

16 Interjú Tasnádi Péterrel, 2020. augusztus 4., készítette: Bezsenyi Tamás.

17 Interjú Nyers Péterrel, 2020. április 16., készítette: Bezsenyi Tamás.

18 N. N., *Fegyelmünk!*, Népsport 1966. február 28., 6.

19 N. N., *Mozgalmas műsor*, Népsport 1966. február 27., 2.

tegette a sportoló, később pedig a számára megítélt díj átvételét sem fogadta el. Az 1960-as évek sportéletének kontextusában Szabados tevékenységét olyan felháborító tettek minősítették, hogy a fegyelmi bizottság tevékenységét egyértelműen megalkuvónak bélyegezték, mondván, hogy a bátortalan szervezeti tevékenység felbátoríthatott volna további személyeket hivatalos közegek sértegetésére, vagy hasonló típusú fegyelmezetlenséget idézhettek volna elő.²⁰

A durva hangnemért megítélt két hónapos fegyelmi vétség ugyanis még bizonyos enyhítő körülmények mellett sem tűnt elfogadhatónak – többek között a Népsport újságírójának. A korabeli médiahelyzetre jellemző, hogy a fegyelmi bizottság tevékenységét úgy próbálta védeni a Népsport újságírója, hogy senkit sem vezérelt klubérdek vagy éppen a versenyző iránti szimpátia a fegyelmi döntés meghozatalakor. Összefoglalóan megállapítható, hogy még Karatés Attilával való megismerkedése előtt Szabados Pált következetesen és többször kellett megbüntetni, noha ezen legutóbbi esetben úgymond „meglepően enyhe ítélettel”²¹ sújtották sportszerűtlenül való viselkedés miatt.

Szenzibilis kontroll

Karatés Attilának a késő Kádár-kori Budapesten való megzabolázhatatlan garázdálkodását azért érdemes Pieter Spierenburg alapján értelmezni, mert ahogy ő rámutatott: az ellenőrzés mindig „szenzibilis fenomén”, ezzel pedig megágyazott annak a figyelemnek, amely a különféle erőszakkal kapcsolatos mechanizmusokra utal.²²

Ez a fajta sajátos kontroll az utcai erőszak, a kiszámíthatatlan erőszak megvalósulása esetén gyakorta kudarcot vall, hiszen megjósolhatatlan, nem előre jelezhető, hogy az agresszió miként is tör nyilvánosság elé. Ilyetén módon a társadalmi változások szeizmográfiája hiába detektál jelentős kilengéseket, mert azt az autoriter vagy a pluralista társadalmakhoz kötni egyéni választás eredménye, mintsem tudományos megfontolás következménye. A nyilvános erőszakot tehát kizárólag mikroszinten kezelt ügyek alapján érdemes analizálni. Az erőszak viszszaszorítására irányuló társadalmi-politikai mechanizmusok tanulmányozása pusztán áttekintő jellegű, valódi következtetések nélkül járó

20 N. N., *Fegyelmezünk és nevelünk!*, Népsport 1966. március 11., 6.

21 NAGY József, *Számtalan helyzetből egy gól*, Népsport 1966. március 11., 6.

22 RUTAR, I. m., 205–206.

vizsgálat, amelynek révén az erőszakosságot, az esetleges szándékos erőfeszítéseket nem lehet behatóan elemezni. Karatés Attila ügye apropóján bemutathatóvá tudtuk tenni, hogy a Spierenburg-féle szenzibilis fenomén alapján szemügyre lehet venni a közrend fenntartásának sikeretelenségét, hiszen éppen az utcai térben mindennapossá váló normasértés teremti meg a sajátos, deviáns típusú mikrokozmosz békéjét, legalábbis ennek helyreállításának a lehetséges igényét.